

Asia: VN/14931/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tiedonhallinnan, tietohallinnon ja tietojärjestelmien muutoksen valmisteluun, suunnitteluun ja toteutukseen myönnettävästä rahoituksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantaja on:

Jokin muu, mikä? [Hämeen liitto]

Huomiot rahoituksen käyttökohteisiin ja niiden rajaukseen (3 §) (toimialariippumattomat muutoskohteet: perustietotekniikka, hallinnon järjestelmät ja tahe-järjestelyt jne.)

Lähtökohtaisesti asetusesitys on hyvä ja antaa alueille valmistelu- ja suunnitteluvapautta ICT-kokonaisuuden suhteen.

Asetusluonnoksen muistiossa todetaan, että ICT-infrastruktuurin osalta valtionavustusta voidaan hakea myös suunnittelutöihin sekä niihin perustuviin hankintoihin mutta avustusta ei myönnetä uudistuksen välttämättömän riittävän teknisen toiminnan kannalta tarpeettomiin versioiden ja teknologioiden päivityksiin ja uudistuksiin. Muistiossa todetaan, että esimerkiksi laiteympäristöjä ei tarpeettomasti saa nostaa nykyistä tasoa korkeammalle ilman tarkkaa perustelua hankesuunnitelmaan. On huomattava, että erityisesti sirpalemaakunnissa mm. infrastruktuurin lähtötilanteet ovat hyvin vaihtelevia, eikä alueelta välttämättä löydy ratkaisuja, jotka olisivat sellaisenaan käyttöön otettavissa. Tämä tarkoittaa, että muutoskohteita voidaan joutua uudistamaan merkittävästikin. Avustuksen saajan tulisi voida käyttää avustuksen käytön suhteen harkintaa.

Huomiot rahoituksen käyttökohteisiin ja niiden rajaukseen (3 §) (sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa ja ICT:tä koskevat muutoskohteet

Asetusluonnoksen muistiossa todetaan useassa kohdin koskien 3§, että avustusta saisi käyttää vain välttämättömiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksesta aiheutuviin

kustannuksiin. Avustusta ei voi käyttää muuhun kuin välttämättömiin kustannuksiin, jotka yksiselitteisesti voidaan todeta johtuvan uudistusta koskevan lainsäädännön voimaantulosta. Avustuksen saajan tulee arvioida välttämättömyys tapauskohtaisesti.

Tieto- ja viestintätekniset ratkaisut kehittyvät kaiken aikaa ja muutoksen välttämättömyys valtionavustusta myönnettäessä pitäisi jäädä avustuksen saajan arvioitavaksi tai asiasta tulisi voida neuvotella tarvittaessa avustuksen myöntäjän kanssa etukäteen. Välttämättömyyden määritelmä tilanteessa, jossa teknologiset ratkaisut muuttuvat nopeasti ja vaativat myös kehittämistyötä, on haastavaa.

Asetusluonnoksen muistiossa todetaan lisäksi, että myönnettävän rahoituksen tarkoitus olisi varmistaa alueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän häiriötön toiminta järjestämisvastuun siirron yhteydessä. Toiminnan uudistamiseen ei kohdisteta rahoitusta. Toisaalta todetaan, että erityisesti toimialakohtaisten tietojärjestelmien uudistamiseen sisältyy myös toiminnallisia muutoksia. Näin ollen uudistamisen ja kehittämistyön määritelmä ja avustuskelpoisuus jäävät epämääräiseksi.

Toiminnallisen muutoksen erottaminen järjestelmiin kohdistuvasta muutoksesta on haasteellista. Erityisen hankalaksi tämän tekee 3§ 3mom toteamus, että valtionapuviranomainen voi lisäksi ohjata harkintansa mukaan osallistumaan niiden kehittämisen yhteistyöhön. Olisi tarkoituksenmukaista, että prosessien kehittämiseen liittyvä työ on valtionavustuskelpoista sekä järjestäjä- että käyttäjäorganisaation puolella; erityisesti liittyen esimerkiksi sähköisen asioinnin tukipalveluihin liittyen sekä sähköisen asioinnin asiointiratkaisujen yhtenäistämisen osalta.

Huomiot rahoituksen käyttökohteisiin ja niiden rajaukseen (3 §) (pelastustoimen tiedonhallintaa ja ICT:tä koskevat muutoskohteet)

Ks. edellinen.

Huomiot hyväksyttäviin kustannuksiin (4 §)

Asetusluonnoksen muistiossa todetaan, että avustus myönnetään hyvinvointialueille ja sitä käyttää perustettava hyvinvointialue. Osa valmistelutyöstä tehdään kuitenkin siirtyvissä organisaatioissa, in-house –yhtiöissä ynnä muissa valmisteluun osallistuvissa organisaatioissa. On tärkeää, että avustusta saa käyttää myös tästä valmistelutyöstä aiheutuviin kustannuksiin kuitenkin siten, että työtä tehdään hyvinvointialueen ratkaisujen toteuttamiseksi ko. projekteille kohdistuen.

Asetusluonnoksen muistiossa todetaan, että henkilöstökustannuksiin valtionavustuksen saaja voi sisällyttää 3 §:ssä määriteltyjen tehtävien hoitamista varten palkattujen henkilöiden palkkakustannuksia. Avustuksen tulisi kattaa myös korvaukset työpanoksen siirrosta hanketyöhön.

Muita ehdotettuja pykälää koskevat huomiot

7§ Avustuksen hakeminen: Pykälässä todetaan, että hakemuksesta on käytävä ilmi suhde muihin kohdealueen keskeisiin hankkeisiin ja muihin valtionavustuksiin. Olisi suotavaa, että valtionavustukset läheisesti sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen olisivat avustusta haettaessa tiedossa. Tässä kohden tarkoitetaan erityisesti EU-elpymistukivälineellä rahoitettavaa toimintaa sekä mahdollista tiedonhallinnan ja –johtamisen kokonaisuutta. Lisäksi olisi oltava selkeä kokonaiskuva pelastustoimeen kohdistuvista järjestelmähankkeista ja niiden vaikutuksista alueiden toimintaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen onnistumisen kannalta on keskeistä, että hallinnollinen valmistelu ja palvelujen kehittäminen muodostavat loogisen kokonaisuuden, jotta reformi saavuttaa tavoitteensa.

10 §. Voimaantulo. Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021 ja olla voimassa 31 päivään joulukuuta 2026. Käytännössä rahoitusta voidaan myöntää hakemuksesta vasta arviolta syyskuussa 2021. On välttämätöntä, että hyvinvointialueen valmistelussa tarvittavat välttämättömät ICT- ja tiedonhallinnan kustannukset ovat avustuskelpoisia siitä päivästä, kun hyvinvointialueet on perustettu, jotta toimeenpano saadaan käyntiin ripeästi. Muistiolounnoksessa todetaan, että viimeiset avustukset voidaan panna maksatukseen vuoden 2026 aikana. On todennäköistä, että erityisesti alueilla, joilla järjestäminen ja järjestelmät ovat eriytyneet, valmisteluaikataulu ennen järjestämisvastuun siirtoa jää hyvin lyhyeksi ja uudistuksen toteuttamisen lähtökohdat ovat fuusioituneita alueita heikommat. Tällöin on todennäköistä, että valtionavustuksen käyttö painottuu avustuksen käytön loppuvuosiin. On tärkeää, että alueiden yhdenvertaisuus turvataan myös avustuksen käyttöajan ja rahoituksen myöntämismäärien suhteen.

Asetusta koskevat muut huomiot

Valtionavustukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001) ja valtionapuviranomaisena toimii sosiaali- ja terveysministeriö. Olisi suotavaa, ettei hankehallinnointi toteudu yhtä raskaana kuin aiemmissa hallitusohjelman mukaisissa kyseisen ministeriön sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeissa.

Ojanen Anne

Hämeen liitto - Hämeen liitto, Maakuntajohtajan päätös §64/2021,
valmistelija: projektipäällikkö Niina Haake, p. 040 8696436